

CHECKLIST: 10 bodů, které zkontrolovat před odesláním rukopisu

Vytiskněte si tento checklist a pověste nad pracovní stůl. Ušetří vám měsíce čekání na odmítnutí.

Píšu vám tohle, protože každý týden dostávám rukopisy, které by mohly být skvělé – kdyby si autor dal ještě chvíli na finální kontrolu. Vím, že po měsících psaní je těžké se ještě jednou ponořit do textu. Věřte však, že tenhle checklist je rozdíl mezi "Děkujeme, ale..." a "Rádi bychom s vámi spolupracovali."

Takže, než zmáčknete "Odeslat", projděte si těchto 10 bodů. Každý. Poctivě.

1. PRVNÍ STRÁNKA – Test 30 vteřin

Co kontrolujete:

- Vrhá vás první odstavec přímo do příběhu?
- Je tam něco, co vás nutí číst dál?
- Není to popis počasí nebo buzení postavy? (Prosím, ne.)

Praktický test:

Dejte první stránku přečíst kamarádovi, který váš příběh nezná. Po 30 vteřinách mu ji seberte a zeptejte se: "Chceš vědět, co bude dál?" Pokud váhá nebo je zdvořilý ("Jo, je to... zajímavé"), přepiš to.

Proč je to důležité:

Mám před sebou dalších devět rukopisů. První stránka rozhoduje, jestli budu číst dál, nebo si otevřu další soubor. Tvrdé? Možná. Ale reálné? Určitě.

Rychlá oprava:

Zkuste začít uprostřed scény. Kontext můžete dodávat postupně. Čtenář je chytrý, pochopí to.

2. DIALOGY – Test "Řekl bych to takhle?"

Co kontrolujete:

- Zní dialogy přirozeně?
- Mluví každá postava trochu jinak?
- Nejsou tam "učebnicové" fráze typu "Dobrý den, jak se máte?"

Praktický test:

Přečtěte si dialogy NAHLAS. Vážně. Zavřete dveře, aby vás nikdo neslyšel, a přečtěte to, jako byste hrál divadlo. Zakoktal jste se? Nedává to smysl? Nikdo by to takhle neřekl? Přepište to.

Červené vlajky:

- Postavy si říkají jména v každé větě ("Petře, myslíš, Petře, že...")
- Dialogy jsou delší než 3 řádky bez přerušení
- Všechny postavy mluví stejně formálně (nebo stejně neformálně)
- Používáš dialog k vysvětlování děje ("Jak víš, Ano, včera jsme...")

Rychlá oprava:

Škrtni každé třetí slovo v dialogu. Často to zlepší plynulost. Lidé v reálném životě mluví v útržcích, přerušují se, nedokončují věty.

3. HLAS A STYL – "Poznám tě v textu?"

Co kontrolujete:

- Cítíte v textu sebe?
- Nebo se snažíte psát "jako spisovatel"?
- Je tam osobnost, nebo jen správné věty?

Praktický test:

Vyberte náhodných 5 stránek. Zakryjte si jméno autora. Za týden si je přečtěte znovu. Poznal byste, že je to vaše? Pokud ne, chybí tam váš hlas.

Proč je to důležité:

Gramatika není to nejdůležitější. Hlas je. Můžu opravit gramatické chyby, ale nemůžu vám dodat osobnost do textu.

Rychlá oprava:

Představte si, že vyprávíte příběh nejlepšímu kamarádovi v kavárně. Jak byste to řekl? Přesně tak to napište. Pak to vyleštíte, ale základ musí být autentický.

4. TEMPO – Barevný test

Co kontrolujete:

- Střídá se tempo příběhu?
- Nejsou tam "mrtvé" pasáže, kde se nic neděje?
- Není to naopak příliš hektické bez chvíle na oddech?

Praktický test:

Vezměte 20 po sobě jdoucích stránek. Označte je barevnými zvýrazňovači:

- červená = Akce, napětí
- modrá = Dialog
- zelená = Popis prostředí/postav
- žlutá = Vnitřní reflexe postavy

Máte pestrou paletu? Nebo jen jednu barvu? Pokud vidíte 10 stránek zelené (nebo jiné barvy) za sebou, máte problém.

Ideální poměr:

Není žádný "správný" poměr, ale mělo by se to střídat. Napětí → úleva → napětí → úleva. Jako dýchání.

Rychlá oprava:

Každá scéna, která je delší než 5 stránek, může být pravděpodobně o 30% kratší. Zkuste to.

5. ZAČÁTEK VS. KONEC – Tematická uzavřenost

Co kontrolujete:

- Rezonuje konec se začátkem?
- Dostala postava odpověď na otázku, kterou jste položili na začátku?
- Není konec příliš rychlý nebo naopak rozvlklý?

Praktický test:

Přečtěte si první kapitolu a poslední kapitolu hned po sobě. Cítíte, že patří ke stejnému příběhu? Je tam nějaké tematické propojení? Pokud ne, něco chybí.

Častá chyba:

Autoři "dojde energie" ke konci. Posledních 50 stránek napíšu za týden, zatímco prvních 200 jim trvalo rok. To je pak znát.

Rychlá oprava:

Poslední kapitolu napište znovu. Úplně od začátku. Pak si dejte týden pauzu a vraťte se k ní. Teprve pak rukopis nabízejte.

6. SHOW, DON'T TELL – Škrtací test

Co kontrolujete:

- Ukazujete emoce, nebo je vysvětlujete?
- Používáte konkrétní detaily místo obecných popisů?
- Důvěřujete čtenáři, že pochopí podtext?

Praktický test:

Najděte větu typu "Byla smutná" nebo "Byl naštvaný". Kolik jich máte? Pokud víc než 5 na 100 stránek, máte co dělat.

Jak to opravit:

- Špatně: "Anna byla nervózní."
- Dobře: "Anna si pohrávala s prstenem. Sundala ho, nasadila, sundala znovu."

Proč je to důležité:

Čtenář chce PROŽÍT příběh, ne aby mu ho někdo vysvětloval. Ukažte mu detaily a nechte ho udělat si vlastní závěry.

7. GRAMATIKA A PŘEKLEPY – Profesionalita

Co kontrolujete:

- Základní gramatické chyby (i/y, shoda podmětu s přísudkem)
- Překlepy a chybějící slova
- Konzistence (jména postav, časová linie, detaily)

Praktický test:

Přečtěte si rukopis pozpátku – od konce k začátku, větu po větě. Zní to divně? Přesně proto to funguje – mozek nemůže "doplnit" chybějící slova, protože neví, co má přijít.

Důležité upozornění:

Ano, v článku jsem psala, že hlas je důležitější než gramatika. To NEZNAMENÁ, že můžete poslat rukopis plný chyb. Znamená to, že nejdřív musíte mít co říct, a pak to říct správně.

Rychlá oprava:

- Použijte Grammarly nebo jiný nástroj na kontrolu pravopisu
- Dejte to přečíst někomu jinému (čerstvý pohled odhalí víc)
- Vytiskněte si to – na papíře vidíte chyby lépe než na obrazovce

8. ORIGINALITA – "Proč zrovna tento příběh?"

Co kontrolujete:

- Co dělá váš příběh jedinečný?
- Není to jen "další fantasy" nebo "další romance"?
- Jaký je váš ÚHEL POHLEDU?

Praktický test:

Napište v jedné větě: "Můj příběh je o [téma], ale na rozdíl od jiných [co je jinak]."

Příklad:

- Špatně: "Můj příběh je o rozvodu."
- Dobře: "Můj příběh je o rozvodu, ale vyprávěný z pohledu rodinného psa."

Proč je to důležité:

Každý rok dostanu 50 fantasy rukopisů o "vyvolené/vyvoleném". Ale jen jeden z nich má něco, co jsem ještě nečetla. Ten přijmu.

Rychlá oprava:

Nepřemýšlejte o "originálním nápadu". Vezměte běžný nápad a vyprávějte ho SVÝM způsobem. Vaše zkušenost + váš hlas = originalita.

9. EMOCIONÁLNÍ DOPAD – "Cítím něco?"

Co kontroluješ:

- Dojal vás váš vlastní příběh?
- Nebo je to jen "technicky správné"?
- Není to příliš sentimentální? (Slzy jako řeka = ne.)

Praktický test:

Vyberte 3 nejemocionálnější scény. Přečtěte si je s odstupem týdne. Cítíte něco? Pokud vy jako autor necítíte nic, čtenář taky nic nebude cítit.

Červené vlajky:

- Říkáte čtenáři, co má cítit ("bylo to smutné", "bylo to krásné")
- Přehánění ("nejsmutnější den jejího života", "nikdy se necítila hůř")
- Kliše ("slzy jí stékaly po tvářích", "srdce jí puklo")

Rychlá oprava:

Vyškrtejte všechna přídavná jména popisující emoce. Pak vyškrtejte všechna příslovce. Co zůstalo? Často je to silnější.

10. FORMÁT A PROFESIONALITA – První dojem

Co kontrolujete:

- Je rukopis správně naformátovaný? (Times New Roman 12, řádkování 1,5)
- Máte titulní stranu s kontaktními údaji?
- Je soubor pojmenovaný smysluplně? (ne "dokument1.docx")
- Přiložil jste synopsi a motivační dopis?

Praktický test:

Představte si, že jste nakladatel. Otevřete soubor. Vypadá to profesionálně? Nebo to vypadá, že to autor poslal ve spěchu?

Proč je to důležité:

Tohle je vaše vizitka. Můžete mít nejlepší příběh na světě, ale pokud ho pošlete v Comic Sans s náhodnými odrážkami, vypadáte jako amatér.

Checklist formátu:

- ☒ Titulní strana (název, autor, kontakt, počet slov)
- ☒ Synopse (1-2 strany, celý příběh včetně konce)
- ☒ Motivační dopis (proč tento příběh, proč naše nakladatelství)
- ☒ První 3 kapitoly nebo 50 stránek (pokud není požadováno jinak)
- ☒ Jednotné formátování (font, velikost, řádkování)
- ☒ Číslování stránek
- ☒ Záhloví s názvem a jménem autora

JAK TENTO CHECKLIST POUŽÍVAT

Krok 1: Vytiskněte si ho

Vážně. Vytiskněte si ho a pověste nad stůl. Digitální checklist je snadné ignorovat.

Krok 2: Projděte každý bod POCTIVĚ

Ne "jo, tohle mám určitě v pořádku". Opravdu to zkontrolujte. Udělejte ty testy.

Krok 3: Dejte si pauzu

Po kontrole odložte rukopis na týden. Pak se k němu vraťte a projděte checklist znovu. Uvidíte věci, které jste předtím přehlédli.

Krok 4: Nechte to přečíst někoho dalšího

Ideálně někoho, kdo:

- Čte váš žánr

- Není vaše máma (sorry, mámy jsou skvělé, ale ne objektivní)
- Vám řekne pravdu, i když bolí

Krok 5: Teprve pak rukopis nabízejte

Když rukopis odešlete, buďte trpěliví. Čtení rukopisu zabere čas. Ale pokud jste udělali všechny tyto kroky, máte mnohem větší šanci na úspěch.

BONUS TIP: Co dělat, když checklist odhalí problémy

To vám nabídnu zase příště, když mě budete sledovat!

Markéta Dočekalová

Lektorka tvůrčího psaní a majitelka MÁM TALENT nakladatelství a agentury